

Ekonomia Stosowana

PROGRAM NAUCZANIA
DO PRZEDMIOTU PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
KSZTAŁCENIE OGÓLNE W ZAKRESIE PODSTAWOWYM
DLA UCZNIÓW LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH, LICEÓW
PROFILOWANYCH I TECHNIKÓW

Autorzy:

Danuta Raczek, Jarosław Neneman, Anna Działek, Marianna Miszczak

Program dopuszczony do użytku szkolnego przez Ministra Edukacji Narodowej i Sportu na podstawie recenzji prof. dr hab. Haliny Brdulak i dr. Daniela Stosa

Numer w zestawie DKOS – 4015 – 177/02

Wprowadzenie

„Ekonomia Stosowana” jest programem edukacyjnym do przedmiotu **podstawy przedsiębiorczości** dla uczniów liceów ogólnokształcących, profilowanych i techników.

Został on opracowany zgodnie z podstawą programową z dnia 26 lutego 2002 roku.

Rynek, na którym panuje konkurencja, determinuje konieczność przygotowania uczniów do ciągłego przystosowywania się do szybko zmieniającej się rzeczywistości. Koncepcja programu „Ekonomia Stosowana” oparta jest na założeniu, iż uczeń powinien wiedzieć, w jakim zakresie i w jaki sposób uwarunkowania ekonomiczne i społeczne wpływają na jego życie i decyzje. Jej autorzy starają się pokazać, jak wykorzystując swoje możliwości i wiedzę, można te uwarunkowania kształtować. Proponowany cykl zajęć z zakresu podstaw ekonomii kładzie szczególny nacisk na jej praktyczne zastosowanie i jest podbudowany zadaniami psychoedukacyjnymi.

Program „Ekonomia Stosowana” jest oparty na czterech głównych założeniach:

- ▲ Przygotowanie uczniów do funkcjonowania na rynku pracy, determinuje przybliżenie im podstaw wiedzy ekonomicznej oraz konieczność wykształcenia postaw przedsiębiorczych.
- ▲ Wiedza i umiejętności nabyte w czasie zajęć będą weryfikowane przez uczniów w różnych sytuacjach życiowych.
- ▲ Realizacja programu powinna być wspierana przez przedstawicieli życia gospodarczego.
- ▲ Relacje nauczyciel – uczeń respektują zasady partnerstwa.

Istotne miejsce w programie zajmuje kształtowanie przedsiębiorczych, kreatywnych postaw uczniów, sprzyjających podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.

Uwaga uczniów będzie zwrócona również na to, czy poznane zagadnienia ulegną zmianie po wejściu Polski do Unii Europejskiej i w jakim stopniu potrzebne wówczas będą nabyte umiejętności. Wiadomości dotyczące krajów Unii Europejskiej, uwzględniane w kolejnych modułach, zachęcą uczniów do systematycznego interesowania się problematyką przyłączenia Polski do Unii Europejskiej.

Wyróżnikiem programu jest praca nad przełamywaniem bierności ucznia w podejmowaniu działań wspólnie z rówieśnikami, kształtowaniem świadomości nie tylko konieczności wyboru, lecz i kreowania własnej drogi zawodowej, uczestniczenia w życiu społecznym oraz nad zdobywaniem umiejętności gospodarowania własnymi zasobami. Pomogą w tym zaproponowane metody i techniki edukacyjne.

Program został bogato oprzyrządowany, co znacznie ułatwi jego realizację.

Materiałami dla ucznia przygotowanymi do tego programu są:

- ▲ **Podręcznik**, który uwzględnia wiadomości podstawowe; wiedzę uzupełniającą, która została ujęta w tzw. materiale dodatkowym (dla uczniów zdolniejszych); szkice przybliżające historię myśli ekonomicznej; uwagi na temat Unii Europejskiej oraz przykłady z życia.
- ▲ **Zeszyt ćwiczeń**, pozwalający na weryfikację wiedzy w zakresie podstawowym i ponadpodstawowym. Zadania i ćwiczenia zostały opracowane tak, by nie tylko utrwalić podstawowe wiadomości, ale również inspirować ucznia do samodzielnego zdobywania dodatkowych informacji i praktycznego posługiwania się nimi.
- ▲ **Strony internetowe** przygotowane zostały dla uczniów szczególnie zainteresowanych omawianą w czasie zajęć tematyką.

Nauczyciel, realizujący program, ma do dyspozycji:

- ▲ **Przewodnik**, w którym znajdzie on omówienie realizacji tematyki zajęć z podaniem szczegółowych celów dydaktycznych i wychowawczych, oczekiwanych osiągnięć ucznia w zakresie podstawowym i ponadpodstawowym, strategię nauczania oraz propozycje ćwiczeń i gier dydaktycznych, a także rozwiązywanie testów i wybranych zadań.
- ▲ **Strony internetowe** uwzględniające nowe scenariusze lekcji, zaktualizowane dane statystyczne, nowe pomoce dydaktyczne.

Zakładamy, że program „Ekonomia Stosowana” będzie dla uczniów źródłem inspiracji do przedsiębiorczych, kreatywnych zachowań i podstawą do zrozumienia szybko postępujących zmian gospodarczych.

Szczegółowe cele edukacyjne – kształcenia i wychowania

Program przysposabia ucznia do aktywnego udziału w życiu gospodarczym kraju oraz wdraża postawy, dzięki którym będzie on lepiej przygotowany do podejmowania decyzji w przyszłym życiu zawodowym poprzez realizację poniższych celów:

Cele kształcenia:

- ▲ Poznanie motywów aktywności człowieka.
- ▲ Zrozumienie związku między ograniczonością zasobów a koniecznością dokonywania wyboru.
- ▲ Przedstawienie oceny korzyści i kosztów podejmowanych decyzji.
- ▲ Poznanie charakterystycznych cech systemów ekonomicznych.
- ▲ Rozumienie konieczności transformacji systemowej w Polsce i wykazanie korzyści oraz kosztów tej transformacji.
- ▲ Zrozumienie mechanizmu funkcjonowania rynku.
- ▲ Dostrzeganie roli konkurencji w gospodarce.
- ▲ Poznanie metod planowania budżetu domowego.
- ▲ Poznanie praw konsumenta i możliwości korzystania z nich.
- ▲ Dostrzeganie wpływu reklamy na decyzje konsumenta.
- ▲ Zrozumienie roli pożyczek i kredytów.
- ▲ Zastosowanie w praktyce umiejętności obliczania kosztu kredytu i porównywania różnorodnych ofert.
- ▲ Zrozumienie sensu oszczędzania i kształtowanie umiejętności korzystania z różnych form oszczędności.
- ▲ Poznanie zasad funkcjonowania systemu ubezpieczeń społecznych, zdrowotnych i majątkowych w Polsce.
- ▲ Poznanie przesłanek istotnych dla podjęcia decyzji o wyborze funduszu emerytalnego.
- ▲ Wyjaśnienie, czym jest giełda i jaką rolę pełni ona w gospodarce.
- ▲ Poznanie sposobów inwestowania.
- ▲ Kształtowanie umiejętności oceny zysku i ryzyka.
- ▲ Poznanie podstaw zarządzania.
- ▲ Przybliżenie różnych form własności i form prawno organizacyjnych firm.
- ▲ Poznanie możliwości finansowania firmy i sposobów pozyskiwania majątku.
- ▲ Zrozumienie potrzeby opracowania biznesplanu i poznanie zasad jego sporządzania.

- ▲ Poznanie procedury założenia własnej firmy.
- ▲ Wyjaśnienie, czym jest marketing i kształtowanie umiejętności jego stosowania w biznesie.
- ▲ Ustalanie wyniku finansowego i analiza rentowności przedsiębiorstwa.
- ▲ Wdrażanie umiejętności korzystania z różnorodnych aktów prawnych.
- ▲ Kształtowanie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy.
- ▲ Poznanie zasad rozliczeń finansowych firmy i praktyczne ich przeprowadzanie.
- ▲ Poznanie praw i obowiązków pracowników i pracodawców.
- ▲ Identyfikowanie przyczyn, rodzajów oraz skutków bezrobocia.
- ▲ Przedstawienie roli państwa w gospodarce i sposobów jego oddziaływania na gospodarkę.
- ▲ Poznanie instytucji wspierających małe firmy oraz osoby poszukujące pracy i pozostające bez pracy.
- ▲ Wyjaśnienie, na czym polega inflacja oraz zrozumienie jej przyczyn i skutków.
- ▲ Wykazanie różnic między wzrostem a rozwojem gospodarczym.
- ▲ Poznanie i interpretacja mierników wzrostu i rozwoju gospodarczego.
- ▲ Poznanie celów i instrumentów polityki gospodarczej państwa.
- ▲ Wyjaśnienie znaczenia współpracy międzynarodowej.
- ▲ Poznanie zasad tworzenia budżetu państwa i budżetów terenowych.
- ▲ Wskazanie szans i zagrożeń wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.
- ▲ Zrozumienie istoty pieniądza i poznanie jego funkcji.
- ▲ Poznanie form pieniądza.
- ▲ Poznanie usług świadczonych przez banki i instytucje finansowe oraz roli Narodowego Banku Polskiego.
- ▲ Przedstawienie skutków finansowych i prawnych przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Cele wychowania:

- ▲ Przekonanie o potrzebie kreatywności i przedsiębiorczości na co dzień.
- ▲ Kształtowanie umiejętności pracy w zespole.
- ▲ Wdrożenie do samokształcenia.
- ▲ Kształtowanie nawyku korzystania z różnych źródeł informacji.
- ▲ Wdrożenie do samodzielnego planowania i organizacji własnej pracy.
- ▲ Kształcenie umiejętności autoprezentacji i prezentacji pracy grupy.
- ▲ Doskonalenie umiejętności analizy, oceny i podejmowania ryzyka.
- ▲ Respektowanie postaw etycznych w biznesie.
- ▲ Kształtowanie umiejętności negocjowania.
- ▲ Kształcenie kreatywności i otwartości.
- ▲ Wdrażanie postawy asertywnej.
- ▲ Poznanie własnych zasobów, potrzeb i dokonanie trafnej samooceny.
- ▲ Kształtowanie poczucia własnej wartości i godności.
- ▲ Wdrożenie do formułowania własnych celów życiowych, ich hierarchizacji i realizacji.
- ▲ Kształcenie pozytywnej motywacji do podejmowania zadań i radzenia sobie z nimi.
- ▲ Doskonalenie umiejętności podejmowania decyzji i wdrożenie do ich samodzielnego wykonania.
- ▲ Kształtowanie postawy odpowiedzialności za podejmowane decyzje.
- ▲ Wdrożenie do praktycznego stosowania zdobytej wiedzy w codziennym życiu.
- ▲ Rozumienie psychologicznych aspektów bezrobocia i kształtowanie umiejętności radzenia sobie z nimi.
- ▲ Ćwiczenie aktywnych postaw w poszukiwaniu pracy.
- ▲ Kształtowanie nawyku planowania budżetu własnego, rodziny.
- ▲ Przekonanie o potrzebie uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.
- ▲ Rozumienie i egzekwowanie praw przysługujących konsumentom.
- ▲ Kształtowanie postawy sprzyjającej podejmowaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej.
- ▲ Kształcenie umiejętności myślenia ekonomicznego.
- ▲ Dostrzeganie osobistych szans i zagrożeń wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej.

Materiał nauczania

Na następnych stronach przedstawiamy tematykę zajęć lekcyjnych wraz z treściami nauczania wprowadzanymi w ramach tych zajęć. Proponowana liczba jednostek lekcyjnych przeznaczonych

na realizację danego tematu pozwala nauczycielowi na dostosowanie programu do wiedzy i umiejętności uczniów.

1. Człowiek – istota ekonomiczna

(4–6 godzin dydaktycznych)

Motywy aktywności człowieka

Ograniczoność zasobów i konieczność wyboru

Koszt alternatywny. Racjonalny wybór

Mocne i słabe strony własnej osobowości – moje zasoby

Zdolność do wyznaczania sobie celów i zadań oraz do podejmowania ich realizacji

2. Gospodarka rynkowa

(2–4 godziny dydaktyczne)

Systemy ekonomiczne: gospodarka rynkowa i centralnie planowana

Transformacja systemowa w Polsce

Filary wolnej przedsiębiorczości

Rola zysków

Jakie możliwości daje mi funkcjonowanie w systemie gospodarki rynkowej i czego ode mnie wymaga?

3. Rynek – popyt, podaż i cena

(2–4 godziny dydaktyczne)

Ceny w gospodarce rynkowej

Popyt i jego zmiany. Elastyczność popytu

Podaż i jej zmiany. Elastyczność podaży

Mechanizm ustalania cen

Co skłania mnie do większego wysiłku?

Konkurencja doskonała, monopol, oligopol

4. Budżet domowy

(2–4 godziny dydaktyczne)

Budżet domowy

Źródła dochodu

Efektywne wykorzystanie pieniędzy

Inicjatywność i odpowiedzialność człowieka

5. Konsument i jego prawa

(2–4 godziny dydaktyczne)

Jak oddziałuje reklama?

Korzyści wynikające z reklamy

Dlaczego trzeba chronić konsumenta?

Prawa konsumenta

Udane zakupy

Zachowania asertywne

Umiejętność egzekwowania swoich praw

6. Oszczędności, kredyty, inwestycje

(2–4 godziny dydaktyczne)

Znaczenie oszczędności w gospodarce

Formy oszczędzania

Formy inwestowania

Uzyskanie kredytu

Koszty kredytu

Kredyty dla konsumenta

Uczciwość w przedstawianiu oferty kredytowej

7. Ubezpieczenia

(2–4 godziny dydaktyczne)

Ubezpieczenia majątkowe

Ubezpieczenia zdrowotne

Ubezpieczenia społeczne
Ekonomiczny sens emerytury
Sposoby finansowego zabezpieczenia na starość
Jak podjąć decyzję o funduszu emerytalnym?
Odpowiedzialność

8. Giełda papierów wartościowych

(2–4 godziny dydaktyczne)
Giełda i jej rodzaje
Giełda jako miejsce inwestowania
Ocena potencjalnego zysku i ryzyka
Ryzyko jako jedna z potrzeb człowieka

9. Przedsiębiorstwo w gospodarce

(2–4 godziny dydaktyczne)
Wady oraz zalety małych i średnich przedsiębiorstw
Różne formy organizacyjne firm
Finansowanie firmy
Jakie firmy dominują w UE?
Etyka w biznesie

10. Organizacja i zarządzanie firmą

(2–4 godziny dydaktyczne)
Organizacja pracy
Rola podziału pracy i znaczenie pracy zespołowej
Cele i zasady pracy zespołowej
Organizacja pracy w zespole
Rodzaje zadań w grupie
Znaczenie informacji w zarządzaniu firmą

11. Gospodarowanie w firmie

(2–4 godziny dydaktyczne)
Produkcja i wydajność pracy
Marketing
Prawo malejących przychodów, koszty, utarg, zysk
Majątek firmy
Zasady rozliczeń finansowych
Obliczanie wyniku finansowego firmy
Różnice w warunkach funkcjonowania firm w UE a w Polsce

12. Jak założyć firmę?

(2–4 godziny dydaktyczne)
Procedura uruchamiania działalności gospodarczej
Planowanie działalności gospodarczej – biznesplan
Instytucje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa
Cechy przedsiębiorcy i ich kształtowanie
Instytucje wspierające małe przedsiębiorstwa w UE

13. Rynek pracy

(4–6 godzin dydaktycznych)
Zasób pracy, tendencje zmian
Podaż i popyt na pracę
Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy
Ubieganie się o pracę
Zawieranie i rozwiązywanie umowy o pracę
Legalna praca w UE

14. Bezrobocie

(2–4 godziny dydaktyczne)
Bezrobocie – pojęcie, rodzaje, struktura

Bezrobocie w Polsce i na świecie
Aktywne poszukiwanie pracy
Instytucje wspierające osoby poszukujące pracy i pozostające bez pracy
Psychologiczne aspekty pozostawania bez pracy

15. Rola państwa

(4–6 godzin dydaktycznych)
Dwa spojrzenia na rolę państwa
Cele państwa i możliwości ich realizacji
Funkcje państwa
Czy sam odpowiadam za swoje losy, czy też odpowiada za mnie państwo?
Zakres ingerencji państwa

16. Dobrobyt

(2–4 godziny dydaktyczne)
Obieg okrężny w gospodarce
Mierniki wzrostu gospodarczego
PKB w różnych ujęciach
Czynniki wzrostu dochodu
Porównania międzynarodowe
Nasz dystans do UE

17. Pieniądz i instytucje finansowe

(2–4 godziny dydaktyczne)
Istota pieniądza
Formy pieniądza
Inflacja
System bankowy
Finansowe instytucje niebankowe
Euro

18. Budżet i polityka gospodarcza

(2–4 godziny dydaktyczne)
Budżet państwa i budżety samorządowe
Podatki
Deficyt budżetowy oraz dług publiczny
Fundusze strukturalne

19. Gospodarka globalna

(2–4 godziny dydaktyczne)
Korzyści z wymiany handlowej
Ograniczenia w handlu
Integracja gospodarcza
Globalizacja gospodarki
e Biznes
Układ stowarzyszeniowy z UE

Procedury osiągnięcia celów

Dynamicznie zmieniająca się rzeczywistość gospodarcza i społeczna oraz rewolucja informacyjna spowodowały konieczność przewartościowania i zmian nie tylko ustaw oraz rozporządzeń oświatowych, programów nauczania, a także podręczników, ale przede wszystkim metod i technik edukacyjnych stosowanych w procesie kształcenia. Współczesna szkoła powinna stworzyć warunki do wszechstronnego rozwoju ucznia.

Prezentowany przez nas program wymaga zastosowania **aktywizujących metod nauczania**. Wprowadzając je, nauczyciel zmienia swoją rolę z wykładowcy i głównego źródła wiedzy na organizatora procesu **samodzielnego kształcenia się uczniów**.

Nauczyciel, planując zajęcia dydaktyczne, powinien mieć na uwadze jedną z najważniejszych form kształcenia w zakresie podstaw przedsiębiorczości – **praktyczne stosowanie nabywanej wiedzy i umiejętności**.

Odpowiednio do sytuacji dydaktycznej, obok metod podających, takich jak wykład i pogadanka, proponujemy stosowanie aktywizujących metod i technik edukacyjnych.

Są to:

- ▲ burza mózgów,
- ▲ metaplan,
- ▲ drzewo decyzyjne,
- ▲ debata,
- ▲ dyskusja,
- ▲ wywiad,
- ▲ sesja plakatowa,
- ▲ analiza przypadku,
- ▲ gry dydaktyczne – symulacje,
- ▲ drama – odgrywanie ról,
- ▲ sesje seminaryjne,
- ▲ metoda projektu.

Wymienione wyżej metody i techniki edukacyjne kładą nacisk na samokształcenie, czyli samodzielne zdobywanie i weryfikowanie informacji, kształcenie umiejętności podejmowania decyzji, odpowiedzialności, funkcjonowania w grupie, stosowanie procedur porozumiewania przy jednoczesnej obronie własnych poglądów. Włączenie uczniów do udziału w procesie kształcenia wyzwala ich aktywność, rozbudza i poszerza zainteresowania, przynosi satysfakcję nauczycielowi i młodzieży. Kształtuje atmosferę wzajemnej współpracy, przyjaznych i kreatywnych postaw, uczy trudnej sztuki komunikowania się w grupie i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym i społecznym. Efekt ten zostanie osiągnięty, jeżeli do współpracy włączymy konsultantów, stosownie do tematyki zajęć, np. ze świata biznesu z różnych instytucji, urzędów, uczelni lub fundacji.

Mając na uwadze doskonalenie umiejętności współdziałania w grupie, wśród form nauczania **preferuje się pracę zespołową**.

O wyborze metody i techniki kształcenia decyduje nauczyciel, biorąc pod uwagę: realizowane cele dydaktyczne i wychowawcze, materiał nauczania, posiadaną bazę dydaktyczną, liczbę godzin przeznaczonych na realizację danego tematu, możliwości intelektualne uczniów oraz własne predyspozycje i umiejętności metodyczne.

Szczegółowy opis metod i technik edukacyjnych, zaproponowanych do realizacji poszczególnych zajęć, autorzy programu przedstawią w **Przewodniku dla nauczyciela** wraz z przykładowymi scenariuszami lekcji.

Opis założonych osiągnięć ucznia i propozycje metod ich oceny

---

Podstawowym osiągnięciem ucznia, które powinno być konsekwencją zrealizowania poniższego programu, będzie jego aktywna postawa wobec życia.

Ze względu na specyficzną formułę zajęć uczeń powinien na każdym etapie ich realizacji wskazać praktyczne zastosowanie nabytej wiedzy oraz źródła jej aktualizacji.

Po zrealizowaniu kolejnych tematów uczeń powinien:

ad 1. Człowiek – istota ekonomiczna

- ▲ dokonać trafnej samooceny,
- ▲ rozpoznać czynniki i przeszkody sprzyjające realizacji jego planów,
- ▲ świadomie wyznaczać swoje cele,
- ▲ porównywać koszty realizacji rozmaitych celów,
- ▲ uświadomić sobie konieczność hierarchizacji celów, a także współzależność celów jednostkowych i grupowych,
- ▲ rozróżniać motywy aktywności człowieka,
- ▲ charakteryzować zasoby swoje i środowiska,
- ▲ rozumieć pojęcia: koszt alternatywny, racjonalny wybór;

ad 2. Gospodarka rynkowa

- ▲ nazywać i charakteryzować systemy ekonomiczne,
- ▲ rozumieć, na czym polega transformacja systemowa w Polsce,
- ▲ znać filary wolnej przedsiębiorczości,
- ▲ wskazywać możliwości, które stwarza system gospodarki rynkowej;

ad 3. Rynek – popyt, podaż i cena

- ▲ znać pojęcie popytu,
- ▲ wyjaśnić zależność między zmianą popytu i zmianą ceny,
- ▲ znać pojęcie podaży,
- ▲ wyjaśnić zależność między zmianą podaży i zmianą ceny,
- ▲ znać mechanizm ustalania ceny,
- ▲ wskazać, jakie czynniki mobilizują go do pracy,
- ▲ identyfikować rodzaje rynku (monopol, oligopol, konkurencja doskonała);

ad 4. Budżet domowy

- ▲ zaplanować budżet domowy,
- ▲ wskazywać i charakteryzować źródła dochodów,
- ▲ analizować i prezentować potrzeby wszystkich członków rodziny,
- ▲ rozumieć odpowiedzialność za rodzinę,
- ▲ wiedzieć, jak można zmieniać dochody i modyfikować wydatki;

ad 5. Konsument i jego prawa

- ▲ znać prawa konsumenta i umieć z nich korzystać,
- ▲ rozumieć funkcje reklamy i wiedzieć, jak należy korzystać z reklam,
- ▲ wskazać instytucje wspomagające ochronę konsumenta w RP,
- ▲ umieć dochodzić swoich praw,
- ▲ przeanalizować swoje zachowanie w sytuacjach konfliktowych,
- ▲ znać podstawowe zasady prowadzenia negocjacji;

ad 6. Oszczędności, kredyty, inwestycje

- ▲ rozumieć znaczenie oszczędności w gospodarce,
- ▲ identyfikować formy oszczędzania,
- ▲ oszacować koszty kredytu i dokonać porównania dwóch ofert kredytowych,
- ▲ dokonać wyboru oferty lokaty i prowadzenia rachunku,
- ▲ szacować zysk i ryzyko planowanej inwestycji;

ad 7. Ubezpieczenia

- ▲ wyjaśnić sens ubezpieczeń majątkowych i zdrowotnych,
- ▲ przeanalizować i porównać dwie oferty ubezpieczenia emerytalnego,
- ▲ rozumieć konieczność zapewnienia sobie godnych warunków życia na starość;

ad 8. Giełda papierów wartościowych

- ▲ identyfikować rodzaje giełd,
- ▲ znać różne formy inwestowania,
- ▲ przeprowadzić analizę zysku i ryzyka przy inwestowaniu na giełdzie;

ad 9. Przedsiębiorstwo w gospodarce

- ▲ znać główne formy własności,
- ▲ identyfikować podstawowe formy organizacyjno prawne przedsiębiorstw,
- ▲ wskazywać wady i zalety małych i średnich przedsiębiorstw,
- ▲ omówić zasady zakładania, organizacji i finansowania firmy,
- ▲ znać formy organizacyjno prawne przedsiębiorstw w UE,
- ▲ podać przykłady etycznego postępowania w biznesie;

ad 10. Organizacja i zarządzanie firmą

- ▲ poznać zasady organizacji pracy własnej i zespołu,
- ▲ identyfikować podstawowe reguły budowania dobrych relacji z innymi,
- ▲ określić zachowania sprzyjające skutecznemu wywieraniu wpływu na innych,
- ▲ stosować podstawowe zasady pracy w zespole,
- ▲ rozróżnić rodzaje zadań w grupie,
- ▲ określić rolę lidera w organizowaniu aktywności grupy,
- ▲ wskazać, w jakim typie zadań jest najlepszy,
- ▲ rozumieć znaczenie pracy grupowej, funkcjonowania firmy,
- ▲ uświadomić sobie znaczenie brania odpowiedzialności i dzielenia się nią z innymi;

ad 11. Gospodarowanie w firmie

- ▲ definiować takie pojęcia, jak: produkcja, wydajność pracy, marketing, koszty, utarg, zysk,
- ▲ wskazywać, jakie dokumenty finansowe powinna prowadzić firma,
- ▲ znać zasady rozliczeń obowiązujące małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przepisy prawne je wskazujące,
- ▲ obliczać wynik finansowy przedsiębiorstwa na prostych przykładach;

ad 12. Jak założyć firmę?

- ▲ znać procedurę uruchamiania działalności gospodarczej,
- ▲ umieć opracować prosty biznesplan,
- ▲ przewidywać opłacalność przedsięwzięcia gospodarczego,
- ▲ wskazywać w swojej miejscowości instytucje wspierające małe przedsiębiorstwa,
- ▲ umieć znaleźć informacje o nich w Internecie,
- ▲ być przygotowany do świadomego podjęcia decyzji o rozpoczęciu działalności gospodarczej,
- ▲ przemyśleć swoje zamierzenia związane z karierą zawodową w kontekście uruchomienia działalności gospodarczej;

ad 13. Rynek pracy

- ▲ umieć scharakteryzować rynek pracy,
- ▲ diagnozować specyfikę lokalnego rynku pracy,
- ▲ znać prawa pracownika i obowiązki pracodawcy,
- ▲ wiedzieć, jakie są podstawowe zasady zawierania i rozwiązywania stosunku pracy,
- ▲ zrozumieć konieczność planowania własnej kariery zawodowej,
- ▲ wiedzieć, jakie funkcje spełnia curriculum vitae oraz poznać zasady jego pisania,
- ▲ opracować własne curriculum vitae,
- ▲ opanować umiejętność autoprezentacji,
- ▲ wiedzieć, jak przygotować się i zaprezentować w czasie rozmowy kwalifikacyjnej,
- ▲ wskazywać, gdzie szukać aktualnych informacji dotyczących prawa pracy,
- ▲ planować swoją drogę edukacyjną i zawodową,
- ▲ ocenić, jak może zmienić się rynek pracy po wejściu Polski do UE;

ad 14. Bezrobocie

- ▲ wyjaśniać pojęcia bezrobocia, jego rodzajów i struktury,
- ▲ rozumieć, na czym polega aktywne poszukiwanie pracy,
- ▲ wiedzieć, jaka pomoc przysługuje osobom pozostającym bez pracy i jak należy się o nią ubiegać,
- ▲ znać konsekwencje pozostawania bez pracy;

ad 15. Rola państwa

- ▲ wskazywać cele państwa w gospodarce,
- ▲ identyfikować ograniczenia w możliwości realizacji celów państwa,

- ▲ znać funkcje państwa,
- ▲ wskazać, w jakim stopniu decyzje jednostki, a nie decyzje państwa, wpływają na jej losy;

ad 16. Dobrobyt

- ▲ omówić obieg okrężny w gospodarce,
- ▲ zidentyfikować podstawowe wskaźniki makroekonomiczne,
- ▲ porównać ich wartości dla różnych państw i zanalizować to zestawienie;

ad 17. Pieniądz i instytucje finansowe

- ▲ wskazać formy pieniądza,
- ▲ rozumieć, czym jest inflacja i jaki jest jej wpływ na gospodarkę,
- ▲ objaśniać funkcjonowanie systemu bankowego,
- ▲ rozumieć wpływ polityki monetarnej na życie gospodarcze kraju,
- ▲ wskazać niebankowe instytucje finansowe,
- ▲ omówić znaczenie wprowadzenia euro;

ad 18. Budżet i polityka gospodarcza

- ▲ rozumieć wpływ polityki fiskalnej na życie gospodarcze w kraju,
- ▲ wyjaśnić pojęcia: budżet państwa, budżet samorządowy, deficyt budżetowy oraz dług publiczny,
- ▲ wiedzieć, co to są fundusze strukturalne i gdzie znaleźć informację o możliwości korzystania z nich;

ad 19. Gospodarka globalna

- ▲ wskazywać korzyści i zagrożenia wynikające ze współpracy międzynarodowej,
- ▲ rozumieć, na czym polega globalizacja gospodarki i umieć wskazać jej następstwa,
- ▲ wiedzieć, z czym się wiążą ograniczenia w handlu,
- ▲ wskazywać korzyści i zagrożenia wynikające z integracji z UE.

Ocenianie osiągnięć ucznia

Osiągnięcia ucznia są jednym z elementów programu nauczania. Ich uogólniony zapis zamieszczony został w podstawie programowej przedmiotu podstawy przedsiębiorczości. Opis założonych osiągnięć ucznia, zgodnych z podstawą programową i celami edukacyjnymi oraz uwzględniających zakres treści nauczania, zamieszczono na stronach poprzednich. W zależności od metod i technik edukacyjnych oraz treści nauczania w kształceniu w zakresie podstaw przedsiębiorczości nauczyciel może zastosować różnorodne sposoby sprawdzania osiągnięć ucznia, tj.:

Wypowiedzi ustne

- ▲ formułowane na podstawie wiadomości i umiejętności nabytych podczas lekcji i własnej wiedzy,
- ▲ wygłoszenie samodzielnie opracowanego referatu na wyznaczony lub wybrany temat,
- ▲ omówienie przebiegu i wyników pracy grupy podczas lekcji,
- ▲ argumentacja podczas prowadzonej dyskusji, debaty,
- ▲ referowanie pracy pisemnej opracowanej w domu,
- ▲ autoprezentacja;

Prace pisemne

- ▲ samodzielne opracowanie notatki z lekcji,
- ▲ samodzielne lub zespołowe opracowanie referatu na wskazany lub wybrany temat,
- ▲ prace pisemne przygotowane w domu,
- ▲ rozwiązywanie testów z zadaniami otwartymi i zamkniętymi,
- ▲ sporządzenie raportu z realizacji projektu,
- ▲ opracowanie planu projektu, plakatu i inne prace związane z udziałem w zespole zadaniowym.

Każdy uczeń powinien wykazać się określonym zasobem osiągnięć. W programie podjęto próbę zobjektywizowania osiągnięć ucznia w procesie kształcenia (wymagania w zakresie podstawowym i ponadpodstawowym znajdują się w **Przewodniku dla nauczyciela**) i sformułowano je w ujęciu czynnościowym.

Wymagania edukacyjne na poszczególne stopnie szkolne formułuje nauczyciel w ramach przedmiotowego systemu oceniania na bazie podstawy programowej, wybranego programu nauczania i celów zawartych w programie wychowawczym szkoły.

Ocenianie powinno wspierać ucznia w osiągnięciu celów, diagnozować jego postępy, motywować do dalszej pracy. W ocenianiu ważną rolę odgrywa samoocena i opinia członków grupy, w której pracuje uczeń. Szczególnie należy podkreślić konieczność oceny wszystkich form aktywności ucznia, zwłaszcza takich, jak:

- ▲ zaangażowanie w dyskusje,
- ▲ udział w przedsięwzięciach,
- ▲ kreatywność i zaangażowanie w podejmowaniu zadań,
- ▲ wywiązywanie się z podjętych zadań,
- ▲ organizowanie i kierowanie realizacją projektu,
- ▲ prezentacja pracy grupy i autoprezentacja,
- ▲ umiejętność wypowiedziania się, argumentowania,
- ▲ opracowanie graficzne np. zaproszeń, plakatów,
- ▲ umiejętność dokumentowania obserwacji, dyskusji,
- ▲ stosowanie w praktyce zdobytych wiadomości i umiejętności oraz tworzenie portfolio.

Podsumowując omawianie propozycji metod oceny założonych osiągnięć uczniów, należy podkreślić, że uzyskamy tym pełniejszy obraz ich faktycznych osiągnięć, im szersza będzie gama sposobów sprawdzania i oceniania. Zwłaszcza systematyczne i rzetelne oceny (zgodne z ustalonymi kryteriami wymagań) oraz ich jawność i zasadność będą dla ucznia (i jego rodziców) źródłem informacji wspierającej jego rozwój i motywującej go do dalszej pracy.

Przegląd tematyki zajęć z uwzględnieniem osiągnięć ucznia

1. Człowiek - istota ekonomiczna

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Motywy aktywności człowieka. ▲ Ograniczoność zasobów i konieczność wyboru. ▲ Koszt alternatywny. Racjonalny wybór. ▲ Moje zasoby - mocne i słabe strony. ▲ Zdolność do wyznaczania sobie celów i zadań oraz podejmowania ich realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Dokonanie trafnej samooceny. ▲ Rozpoznanie czynników i przeszkód sprzyjających realizacji jego planów. ▲ Świadome wyznaczanie celów. ▲ Porównywanie kosztów podejmowania realizacji celów. ▲ Świadomość konieczności hierarchizacji celów, a także współzależności celów jednostkowych i grupowych. ▲ Rozróżnianie motywów aktywności człowieka. ▲ Charakteryzowanie zasobów swoich i środowiska. ▲ Rozumienie pojęć: koszt alternatywny, racjonalny wybór. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Osoba ceniona za przedsiębiorczość, np. działacz społeczny, lokalny biznesmen.

2. Gospodarka rynkowa

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Systemy ekonomiczne: gospodarka rynkowa i centralnie planowana. ▲ Transformacja systemowa w Polsce. ▲ Filary wolnej przedsiębiorczości. ▲ Rola zysków. ▲ Obieg okrężny w gospodarce. ▲ Jakie możliwości oferuje system gospodarki rynkowej i czego od niego wymaga? 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Nazywanie i charakteryzowanie systemów ekonomicznych. ▲ Rozumienie, na czym polega transformacja systemowa w Polsce. ▲ Identyfikowanie filarów wolnej przedsiębiorczości. ▲ Wyjaśnianie zasady obiegu okrężnego w gospodarce. ▲ Wskazywanie możliwości, jakie stwarza system gospodarki rynkowej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedsiębiorca z wieloletnim doświadczeniem. ▲ Dziadkowie i rodzice uczniów.

3. Rynek - popyt, podaż i cena

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Ceny w gospodarce rynkowej. ▲ Popyt i jego zmiany. Elastyczność popytu. ▲ Podaż i jej zmiany. Elastyczność podaży. ▲ Mechanizm ustalania cen. ▲ Co skłania mnie do większego wysiłku? ▲ Konkurencja doskonała, monopol, oligopol.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znajomość pojęcia popytu. ▲ Wyjaśnianie wahań popytu wraz ze zmianami ceny. ▲ Znajomość pojęcia podaży. ▲ Wyjaśnianie wahań podaży wraz ze zmianami ceny. ▲ Znajomość mechanizmu ustalania ceny. ▲ Wskazywanie, jakie czynniki mobilizują ucznia do pracy. ▲ Identyfikowanie rodzajów rynku (monopol, oligopol, konkurencja doskonała).	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Osoba prowadząca sprzedaż hurtową.

4. Budżet domowy

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Budżet domowy. ▲ Źródła dochodu. ▲ Efektywne wykorzystanie pieniędzy. ▲ Kreatywność i odpowiedzialność człowieka.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Zaplanowanie budżetu domowego. ▲ Wskazywanie i charakteryzowanie źródeł dochodów. ▲ Analizowanie i prezentowanie potrzeby wszystkich członków rodziny. ▲ Rozumienie obowiązku odpowiedzialności za rodzinę. ▲ Wiedza o tym, jak można zmieniać dochody i modyfikować wydatki.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Rodzice uczniów.

5. Konsument i jego prawa

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Jak działa reklama? ▲ Korzyści wynikające z reklamy. ▲ Dlaczego trzeba chronić konsumenta? ▲ Prawa konsumenta. ▲ Udane zakupy. ▲ Zachowania asertywne. ▲ Umiejętność egzekwowania swoich praw. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znajomość praw konsumenta i umiejętność korzystania z nich. ▲ Świadomość prawna konsumentów w UE. Rozumienie funkcji reklamy i umiejętność korzystania z nich. ▲ Wskazanie instytucji wspomagających ochronę konsumentów w RP. ▲ Dochodzenie praw. Analizowanie swojej postawy w sytuacjach konfliktowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel instytucji broniącej praw konsumenta. ▲ www.uokik.gov.pl ▲ www.skp.pl www.winter.pl/spui/html ▲ www.konsument.net4.pl ▲ www.federacja-konsumentow.org.pl

6. Oszczędności, kredyty, inwestycje

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znaczenie oszczędności w gospodarce. ▲ Formy oszczędzania. ▲ Korzystanie z oszczędności za granicą. ▲ Możliwość legalnego inwestowania za granicą. ▲ Formy inwestowania. ▲ Wybór stosownego kredytu. ▲ Koszty kredytu. ▲ Kredyty dla konsumenta. ▲ Rzetelność ofert kredytowych - ich porównywanie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Rozumienie znaczenia oszczędności w gospodarce. ▲ Identyfikowanie form oszczędzania. ▲ Oszacowanie kosztów kredytu i porównanie dwu wybranych ofert. ▲ Dokonanie wyboru ofert lokaty i prowadzenia rachunku. ▲ Oszacowanie zysku i ryzyka planowanej inwestycji. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel lokalnego oddziału banku, zajmujący się obsługą klientów indywidualnych. ▲ www.expander.pl ▲ www.bankier.pl ▲ www.gazeta.pl ▲ www.money.pl

7. Ubezpieczenia

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Ubezpieczenia majątkowe. ▲ Ubezpieczenia zdrowotne. ▲ Ubezpieczenia społeczne. ▲ Ekonomiczny sens emerytury. ▲ Sposoby finansowego zabezpieczenia na starość. ▲ Jak podjąć decyzję o funduszu emerytalnym? ▲ Odpowiedzialność. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Wyjaśnianie istoty ubezpieczeń majątkowych i zdrowotnych. ▲ Analiza i porównywanie ofert ubezpieczenia emerytalnego. ▲ Rozumienie konieczności ponoszenia odpowiedzialności za swoje warunki życia na starość. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Pracownik firmy ubezpieczeniowej. ▲ www.knuife.gov.pl ▲ www.igte.com.pl ▲ www.emeryt.pl ▲ www.ptekb.pl ▲ www.pocztylion.pl ▲ www.cu.com.pl ▲ www.bankowy.pl ▲ www.ego.pl 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.aig-pte.pl ▲ www.ing.pl ▲ www.allianz.pl ▲ www.ptedom.pl ▲ www.ptepolsat.com.pl ▲ www.zurich.pl ▲ www.pzu.pl ▲ www.skarbiec-emerytura.pl ▲ www.pekao.com.pl

8. Giełda papierów wartościowych

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Giełda i jej rodzaje. ▲ Giełda jako miejsce inwestowania. ▲ Ocena potencjalnego zysku i ryzyka. ▲ Ryzyko jako jedna z potrzeb człowieka. ▲ Czy Europejczycy inwestują na giełdzie i jak to robią? 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Identyfikowanie rodzajów giełd. ▲ Znajomość form inwestowania. ▲ Analiza zysku i ryzyka inwestycji giełdowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Pracownik biura maklerskiego ▲ www.gpw.com.pl 	

9. Przedsiębiorstwo w gospodarce

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Wady oraz zalety małych i średnich przedsiębiorstw. ▲ Różne formy organizacyjne firm. ▲ Finansowanie firmy. ▲ Jakie firmy dominują w UE - jakie są korzyści? ▲ Spółki joint venture. ▲ Etyka w biznesie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znajomość podstawowych form własności. ▲ Identyfikowanie podstawowych form organizacyjno-prawnych przedsiębiorstw. ▲ Wskazywanie wad i zalet małych i średnich firm. ▲ Omówienie zasad zakładania, organizacji i finansowania przedsiębiorstwa. ▲ Znajomość podstawowych form organizacyjno-prawnych przedsiębiorstw w UE. ▲ Wskazywanie przykładów etycznego postępowania w biznesie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel życia gospodarczego w regionie, np. osoba prowadząca małą firmę. ▲ www.infor.pl ▲ www.twoja-firma.pl ▲ www.podatki.pl ▲ www.gazeta.pl

10. Organizacja i zarządzanie firmą

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Organizacja pracy. ▲ Rola podziału pracy i znaczenie pracy zespołowej. ▲ Cele i zasady pracy w grupie. ▲ Organizacja pracy w zespole. ▲ Rodzaje zadań w grupie. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znajomość zasad organizacji pracy własnej i zespołu. ▲ Identyfikowanie podstawowych zasad budowania dobrych relacji z innymi. ▲ Wskazywanie zachowań sprzyjających skutecznemu wywieraniu wpływu na innych. ▲ Stosowanie podstawowych zasad pracy w zespole. ▲ Rozróżnianie rodzajów zadań w grupie. Określanie roli lidera w organizowaniu aktywności grupy. ▲ Wskazanie, z jakimi zadaniami radzi sobie najlepiej. ▲ Rozumienie znaczenia pracy grupowej we właściwym funkcjonowaniu firmy. ▲ Świadomość znaczenia przyjmowania odpowiedzialności i dzielenia się nią z innymi. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel kierownictwa dużego przedsiębiorstwa. ▲ www.axelspringer.pl

11. Gospodarowanie w firmie

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Produkcja, wydajność pracy i marketing. ▲ Prawo malejących przychodów, koszty, utarg, zysk. ▲ Majątek firmy. Zasady rozliczeń finansowych. ▲ Obliczanie wyniku finansowego firmy. ▲ Różnice w warunkach funkcjonowania firm w UE a w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Definiowanie takich pojęć, jak: produkcja, wydajność pracy, marketing, koszty, utarg, zysk. ▲ Identyfikowanie dokumentów finansowych firmy (KPiR, ZUS-DRA, PIT). ▲ Znajomość zasad rozliczeń małych i średnich przedsiębiorstw, a także przepisów prawnych je wskazujących. ▲ Obliczanie wyniku finansowego przedsiębiorstwa na prostych przykładach. ▲ Znajomość sytuacji firm po wejściu Polski do UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Pracownik działu marketingu. ▲ Pracownik biura rachunkowego. ▲ www.zus.gov.pl (www.zus.pl) ▲ www.infor.pl ▲ www.marketing.infor.pl ▲ www.e-marketing.pl ▲ www.podatki.pl

12. Jak założyć firmę?

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Procedura uruchamiania działalności gospodarczej. ▲ Planowanie działalności gospodarczej -biznesplan. ▲ Instytucje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa. ▲ Cechy przedsiębiorcy i ich kształtowanie. ▲ Instytucje wspierające małe przedsiębiorstwa wUE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Znajomość procedury uruchamiania działalności gospodarczej. ▲ Opracowanie biznesplanu. Przewidywanie opłacalności przedsięwzięcia gospodarczego. ▲ Wskazywanie w swojej miejscowości instytucji wspierających małe przedsiębiorstwa. ▲ Znajdowanie informacji o nich w Internecie. ▲ Przygotowanie do świadomego podjęcia decyzji o rozpoczęciu działalności gospodarczej. ▲ Analiza planów dotyczących kariery zawodowej związanych z uruchomieniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedsiębiorca. ▲ www.parp.gov.pl ▲ www.mg.gov.pl

13. Rynek pracy

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Zasób pracy, tendencje zmian. ▲ Podaż i popyt na pracę. ▲ Prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy. ▲ Poszukiwanie pracy. ▲ Zawieranie i rozwiązywanie umowy o pracę. ▲ Legalna praca w UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Charakteryzowanie rynku pracy. ▲ Orientacja w specyfice lokalnego rynku pracy. ▲ Znajomość praw pracownika i obowiązków pracodawcy. ▲ Znajomość podstawowych zasad zawierania i rozwiązywania stosunku pracy. ▲ Zrozumienie konieczności planowania własnej kariery zawodowej. ▲ Zrozumienie funkcji, które spełnia <i>curriculum vitae</i> oraz znajomość zasad jego pisania. ▲ Opanowanie umiejętności autoprezentacji. ▲ Stosowne przygotowanie się do rozmowy kwalifikacyjnej. ▲ Znajomość źródeł aktualnych informacji dotyczących prawa pracy. ▲ Planowanie drogi edukacyjnej i zawodowej. ▲ Orientacja w zmianach na rynku pracy po wejściu Polski do UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Doradca personalny. ▲ Pracownik działu kadr. ▲ www.gazeta.pl/praca ▲ www.jobaid.pl ▲ www.hrk.pl ▲ www.mostwanted.com.pl ▲ www.pracuj.pl ▲ www.topjobs.pl ▲ www.bankkadr.com.pl 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.bestoferta.pl ▲ www.cvonline.pl ▲ www.pracaonline.pl ▲ www.praca.pl ▲ www.jobpilot.pl ▲ www.praca.gov.pl ▲ www.1praca.gov.pl

14. Bezrobocie

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Bezrobocie – pojęcia, rodzaje, struktura. ▲ Bezrobocie w Polsce i na świecie. ▲ Aktywne poszukiwanie pracy. ▲ instytucje wspierające osoby poszukujące pracy. ▲ Psychologiczne aspekty pozostawania bez pracy. ▲ Jak Hiszpania zlikwidowała ponad 20-procentowe bezrobocie? ▲ Pomoc bezrobotnym w UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Wyjaśnianie pojęcia bezrobocia, jego rodzajów i struktury. ▲ Rozumienie na czym polega aktywne poszukiwanie pracy. ▲ Znajomość rodzajów pomocy przysługującej osobom pozostającym bez pracy oraz sposobów ubiegania się o nią. ▲ Świadomość konsekwencji pozostawania bez pracy 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Pracownik urzędu pracy. ▲ www.gazeta.pl/praca ▲ www.jobaid.pl ▲ www.hrk.pl ▲ www.mostwanted.pl ▲ www.pracuj.pl ▲ www.topjobs.pl ▲ www.bankkadr.pl 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.bestoferta.pl ▲ www.cvonline.pl ▲ www.pracaonline.pl ▲ www.jobpilot.pl ▲ www.praca.gov.pl ▲ www.1praca.gov.pl

15. Rola państwa

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Dwa spojrzenia na rolę państwa. ▲ Cele państwa i możliwości ich realizacji. ▲ Funkcje państwa. ▲ Czy sam odpowiadam za swoje losy, czy też odpowiada za mnie państwo? ▲ Zakres ingerencji państwa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Wskazywanie celów państwa w gospodarce. ▲ Świadomość ograniczeń w możliwości realizacji celów państwa. ▲ Znajomość funkcji państwa. ▲ Wskazanie, w jakim stopniu decyzje jednostki wpływają na jej losy. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel władz lokalnych. ▲ www.rcss.gov.pl ▲ www.paiz.gov.pl ▲ www.punu.gov.pl ▲ www.nik.gov.pl ▲ www.stat.gov.pl 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.arimr.gov.pl ▲ www.arr.gov.pl ▲ www.parp.gov.pl ▲ www.e-inspektorat.zus.pl ▲ www.ibngr.edu.pl ▲ www.gus.pl ▲ www.zus.pl

16. Dobrobyt

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Mierniki wzrostu gospodarczego. ▲ PKB w różnych ujęciach. ▲ Czynniki wzrostu dochodu. ▲ Porównania międzynarodowe. ▲ Dystans Polski do UE. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Identyfikowanie podstawowych wskaźników makroekonomicznych. ▲ Porównanie ich wartości dla różnych państw i analiza tego porównania. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.mf.gov.pl ▲ www.mg.gov.pl ▲ www.rcss.gov.pl ▲ www.stat.gov.pl ▲ www.ibngr.edu.pl ▲ www.gus.pl 	

17. Pieniądz i instytucje finansowe

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Istota pieniądza. ▲ Formy pieniądza. ▲ Inflacja. ▲ System bankowy. ▲ Finansowe instytucje niebankowe. ▲ Euro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Wskazanie form pieniądza. ▲ Rozumienie inflacji i jej wpływu na gospodarkę. ▲ Objaśnianie funkcjonowania systemu bankowego. ▲ Rozumienie wpływu polityki monetarnej na życie gospodarcze kraju. ▲ Wskazanie niebankowych instytucji finansowych. ▲ Omówienie zasad i skutków wprowadzenia euro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Pracownik banku. ▲ www.nbp.pl ▲ www.bfg.pl ▲ www.zbp.pl ▲ www.ecb.int 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.eib.org ▲ www.imf.org ▲ www.worldbank.org ▲ www.bankier.pl ▲ www.money.pl

18. Budżet i polityka gospodarcza

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<ul style="list-style-type: none"> ▲ Budżet państwa i budżety samorządowe. ▲ Podatki. ▲ Deficyt budżetowy oraz dług publiczny. ▲ „Pieniądze z UE”. ▲ Fundusze strukturalne itd. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Rozumienie wpływu polityki fiskalnej na życie gospodarcze w kraju. ▲ Wyjaśnianie pojęć: budżet państwa, budżety samorządowe, deficyt budżetowy, dług publiczny. ▲ Rozumienie, co są fundusze strukturalne i gdzie. Znajomość źródeł informacji o możliwości korzystania z nich. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Przedstawiciel samorządu lokalnego. ▲ www.mf.gov.pl ▲ www.mg.gov.pl ▲ www.mst.gov.pl ▲ www.rcss.gov.pl ▲ www.paiz.gov.pl ▲ www.punu.gov.pl 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ www.nik.gov.pl ▲ www.stat.gov.pl ▲ www.arimr.gov.pl ▲ www.arr.gov.pl ▲ www.parp.gov.pl ▲ www.zus.pl ▲ www.ibngr.edu.pl ▲ www.gus.pl

19. Gospodarka globalna

Treści nauczania	Osiągnięcia ucznia	Konsultant i strony www	
<p>Korzyści z wymiany handlowej. Ograniczenia w handlu. Integracja gospodarcza. Globalizacja gospodarki. e-Biznes. Układ stowarzyszeniowy z UE.</p>	<p>Wskazywanie korzyści i zagrożeń wynikających ze współpracy międzynarodowej. Rozumienie globalizacji gospodarki i wskazywanie jej następstw. Znajomość ograniczeń w handlu. Wskazywanie korzyści i zagrożeń wynikających z integracji z UE.</p>	<p>Przedsiębiorca handlujący z zagranicą. www.ecb.int www.imf.org www.oecd.org www.wto.org</p>	<p>www.worldbank.org www.europa.eu.int www.msz.gov.pl www.guc.gov.pl www.coebank.org</p>